

7.11.2023

“The green reindustrialization of the European Union: striving for long-term competitiveness”

Dezbateri online (Zoom)

-SINTEZĂ-

Institutul European din România (IER) a organizat în data de 7 noiembrie 2023, în parteneriat cu **Ambasada României în Regatul Spaniei**, o dezbateri online, pe tema reindustrializării verzi a Uniunii Europene ca mijloc de atingere a competitivității pe termen lung. Evenimentul a fost parte a seriei intitulate **„Actualitatea europeană în reflector”**, care are ca obiectiv informarea publicului larg despre importanța pe care Consiliul Uniunii Europene o are în coordonarea politicilor statelor membre în domenii specifice, aducând în discuție subiecte care sunt prioritare pe agenda Președinției curente a Consiliului.

Contextul alegerii tematicii a fost inspirat de discuțiile preliminare privind viitoarea agendă strategică a Uniunii Europene (UE), care au avut loc la summitul liderilor europeni de la Granada, Spania. Prin *Declarația de la Granada* (6 octombrie 2023), oficialii europeni au reiterat faptul că *„UE se concentrează pe consolidarea poziției sale industriale, tehnologice și comerciale prin acțiuni-cheie în zonele cu valoare adăugată,[...] să crească competitivitatea globală a industriei sale și să conducă tranzițiile către neutralitatea climatică și leadership digital”*. Astfel, IER și-a propus ca, prin dezbateri **„Reindustrializarea Verde a Uniunii Europene: urmărind competitivitatea pe termen lung”**, să aducă în prim-plan următoarele subiecte: reindustrializarea Europei ca sprijin pentru tranziția ecologică; dezvoltarea industriilor și tehnologiilor strategice în Europa; consolidarea lanțurilor de aprovizionare ale UE; progresul tranziției ecologice și impactul social al acesteia.

Discursurile introductive au fost rostite de **Oana-Mihaela Mocanu**, directorul general al Institutului European din România, și E.S. **George Gabriel Bologan**, Ambasadorul României în Regatul Spaniei. La eveniment au participat, în calitate de invitați oficiali, **Aniela Crețu**, directorul general al Departamentului Uniunii Europene din Ministerul Afacerilor Externe, **Alina Jalea**, consilier de stat pentru schimbări climatice și tranziție energetică la Cancelaria Prim-Ministrului, și E.S. **Alejandro Abellán García de Diego**, director general în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, Uniunii Europene și Cooperării al Regatului Spaniei. La panelul tematic moderat de **Eliza Vaș**, șeful Serviciului Studii Europene, IER, au fost susținute o serie de intervenții tematice de către **Mădălina Ivănică**, șef adjunct la Direcția Generală GROW, Comisia Europeană, **Carlos Puente Martin**, doctor în economie, analist politic și economic, membru al Team Europe, Comisia Europeană, **Eugenia Gușilov**, director la Romania Energy Center (ROEC) și prof. dr. **Constantin Ciupagea**, fost șef de departament la Joint Research Center, Comisia Europeană.

În deschiderea evenimentului, **directorul general al Institutului European din România, Oana-Mihaela Mocanu**, a prezentat conceptele-cheie ale conferinței: competitivitatea pe termen lung a UE și reziliența sa, care depind în mare măsură de securitatea energetică și asigurarea aprovizionării cu materiile prime critice necesare tranziției verzi și combaterii schimbărilor climatice. A specificat că importanța acestora a fost relevată atât de discursul din 2023 privind starea Uniunii (care a conturat deja un cadru pentru asigurarea competitivității pe termen lung a UE), cât și de Declarația de la Granada (6 octombrie 2023), prin care au fost definite prioritățile politice generale ale Uniunii.

În continuare, **E.S. George Gabriel Bologan, Ambasadorul României în Regatul Spaniei**, a subliniat că îndeplinirea obiectivelor climatice implică niște provocări pentru economia Uniunii Europene. Va reuși UE să rămână competitivă urmărind acele obiective? Ca să fie puternică, Uniunea are nevoie de o economie consolidată. Coordonarea statelor membre, în special în timpul președinției spaniole, este crucială pentru reindustrializarea UE. În ceea ce privește atragerea investițiilor străine, UE a rămas în urma Chinei și a Statelor Unite. Procesul de reindustrializare verde a UE trebuie să pună accent și pe consolidarea competitivității pe plan global, fără a uita dimensiunea socială a acestor schimbări. Și în acest context, Ambasadorul George Gabriel Bologan a subliniat caracterul oportun și relevant al celor patru priorități ale Președinției spaniole a Consiliului UE. Traversăm o perioadă cu provocări geopolitice, a adăugat domnia sa. E necesar să creăm condiții favorabile pentru mediul de afaceri și să sporim ponderea investițiilor private în industrie și să creștem capacitatea Uniunii de a produce semiconductori și microcipuri.

Directorul general al Departamentului Uniunea Europeană din Ministerul Afacerilor Externe, Aniela Crețu, a salutat eforturile Președinției spaniole de a accelera procesul de reindustrializare a Europei. A menționat că, prin intermediul Pactului verde european, UE s-a orientat către un mod de viață și o economie mai sustenabile, cu accent pe decarbonizare. Pandemia de COVID-19 a evidențiat nevoia de reziliență și de pregătire în întâmpinarea crizelor, inclusiv în contextul agresiunii ruse și a penuriei de materii prime critice. Obiectivele ambițioase de pe agenda climatică a Uniunii au inspirat și alți actori internaționali să se alăture eforturilor sale. În vederea atingerii obiectivelor verzi, sunt necesare modificarea legislației europene și asigurarea unor materii prime critice. Se poate vorbi deja de o geopolitică a materiilor prime. Promovarea autonomiei strategice deschise a Uniunii Europene presupune identificarea vulnerabilităților statelor membre (în materie de resurse energetice și alimentare, securitate, digitalizare etc.) și căutarea de soluții, pe principiile formulate în *Declarația de la Granada*: o Europă mai puternică la nivel global; consolidarea rezilienței și a competitivității, abordarea vulnerabilităților și anticiparea provocărilor. Aceste principii reflectă complexitatea situației actuale. Piața unică este o condiție prealabilă pentru sustenabilitatea reindustrializării, iar Pactul verde și Actul privind materiile prime critice (care este discutat în prezent la nivelul Consiliului UE), sunt pași importanți către crearea de locuri de muncă verzi și către reprofesionalizare. România este un partener de încredere în promovarea competitivității și rezilienței, iar convergența rămâne cheia pentru o economie mai durabilă și mai inovatoare. Implementarea acestor politici în context național, precum în România, este crucială pentru menținerea rezilienței și a competitivității în fața noilor paradigme economice și a obiectivelor schimbărilor climatice. România e foarte interesată ca UE să creeze condiții echitabile astfel încât fiecare stat membru să-și poată aduce contribuția la lanțurile valorice.

Consilierul de stat pentru schimbări climatice și tranziție energetică la Cancelaria Prim-Ministrului, Alina Jalea, a afirmat că în contextul implementării tranziției verzi în România, activitatea din cadrul guvernului urmărește menținerea rezilienței și a competitivității. În ultimii ani, s-au dezvoltat noi paradigme pentru economie, în special în legătură cu schimbările climatice și tranziția energetică. În aprilie 2023, România și-a asumat angajamentul față de îndeplinirea obiectivelor climatice stabilite de UE și, încă din februarie 2023, a inițiat cu operatorii economici Parteneriatele pentru tranziția energetică, pe formatul dialogului structurat. Aceste dialoguri, desfășurate în grupuri de lucru, sub egida *Comitetului interministerial privind schimbările climatice* (CISC), sunt menite să sprijine elaborarea unor planuri pentru creșterea rezilienței industriei naționale. Primul dialog a fost stabilit cu producătorii de petrol și gaze, scopul acestuia fiind reducerea emisiilor de metan. De curând, a fost înființat Grupul de lucru privind captarea, stocarea și utilizarea carbonului. România are deja un

Plan Național Integrat în domeniul Energiei și al Schimbărilor Climatice, iar aceste dialoguri structurate sprijină elaborarea unor planuri sectoriale pentru tranziția energetică. Aceste inițiative urmăresc să remodeleze viziunea guvernamentală pentru industria din România și să prioritizeze sectoarele cheie, creând în cele din urmă un Plan industrial verde pentru România. A precizat, de asemenea, că tranziția verde a sectorului industrial din România ar putea fi finanțată prin Fondul de modernizare și Fondul pentru o Tranziție Justă.

E.S. Alejandro Abellán García de Diego, director general în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, Uniunii Europene și Cooperării al Regatului Spaniei, a subliniat că Președinția spaniolă a Consiliului UE se străduiește să urgenteze adoptarea actelor normative de pe agenda Uniunii care asigură cadrul legal pentru realizarea obiectivelor climatice. A subliniat că pe durata Președinției spaniole, Consiliul va încerca să ajungă la un acord cu Parlamentul European pentru adoptarea *Actului european privind materiile prime critice*, care va stabili cadrul necesar pentru asigurarea aprovizionării sigure și durabile cu materii prime critice. La Consiliul Competitivitate din 8 decembrie 2023 se va discuta *Actul privind industria cu zero emisii nete* și se preconizează că va fi adoptată o abordare generală cu privire la acest act normativ. Referitor la designul pieței de energie (care va juca un rol crucial în prevenirea volatilității prețurilor, ce afectează atât cetățenii cât și companiile), s-a ajuns la un acord în cadrul Consiliului UE și au fost antamate discuții cu Parlamentul European pe acest subiect. Pe lângă cadrul legislativ, o altă problemă esențială, punctată de E.S. Alejandro A. G. de Diego, o reprezintă investițiile pentru reindustrializarea verde, ce pot fi obținute prin NextGenerationEU și REPowerEU. Există posibilități fără precedent de finanțare pentru industrie. De asemenea, e nevoie de parteneriate public-private spre a-i sprijini pe angajați să-și dezvolte competențele necesare în noul model economic, bazat pe sustenabilitate și reziliență. Comerțul este, de asemenea, un aspect semnificativ, în special în ceea ce privește dimensiunea externă a pieței interne. Este esențial să avem o economie inovativă și deschisă pe piețele globale, securizând totodată aprovizionarea cu materiile prime critice și reducând dependențele pentru a spori sustenabilitatea. Trebuie să stabilim un echilibru între măsurile protecționiste și deschiderea Uniunii Europene către restul lumii. „Autonomia strategică deschisă nu înseamnă să fim independenți, ci să împărțim dependențele”, a conchis domnia sa.

Mădălina Ivănică, șef adjunct la Direcția Generală GROW, Comisia Europeană, a vorbit despre *Actul european privind materiile prime critice*, explicând diferența dintre materiile prime strategice (care sunt un subset al materiilor prime critice și sunt folosite în industria apărării și industria spațială) și materiile prime critice (fără de care nu putem realiza obiectivele tranziției verzi). Nu numai că trebuie să creștem capacitatea de producție a UE pentru a atenua riscurile generate de dependența sa de actori terți, dar trebuie să îmbunătățim capacitatea de recuperare și de reutilizare în cadrul economiei circulare. În acest context au fost menționate parteneriatele încheiate de UE în domeniul energiei și al materiilor prime cu Kazahstan, Namibia, Argentina, Chile, Republica Democrată Congo și Zambia. Cu toate acestea, există un risc prognozat ca cererea pentru aceste materiale să depășească oferta lor. Pentru a soluționa această problemă, UE a stabilit criteriile de referință pentru 2030, urmărind să se asigure că această capacitate de extracție a UE acoperă cel puțin 10% din consumul său de materii prime strategice (MPS). În plus, UE își propune să consolideze lanțul valoric al MPS concentrându-se pe întregul proces, inclusiv extracția, procesarea și reciclarea. Selectarea materiilor prime specifice pentru lanțul valoric se face de către Comisia Europeană cu sprijinul unui consiliu de administrație, pe baza unor factori precum contribuția acestora la securitatea

aprovizionării, sustenabilitatea, fezabilitatea tehnică și beneficiile pe care le aduc UE și țărilor terțe. Pentru a sprijini dezvoltarea lanțului valoric MPS, UE a implementat o serie de măsuri, cum ar fi sprijinul financiar, standardizarea, dezvoltarea competențelor, cercetarea și inovarea. Aceste măsuri oferă MPS un statut prioritar în legislația națională și UE și promovează o abordare unică. În plus, UE verifică și atenuează riscurile de aprovizionare cu materii prime critice prin monitorizarea riscurilor și efectuarea testelor de stres de către Comisie. În cazul riscurilor identificate, sunt trimise alerte autorităților relevante din statele membre, iar companiile sunt încurajate să efectueze audituri asupra lanțurilor lor de aprovizionare și să se angajeze în a face stocuri strategice.

Carlos Puente Martin, doctor în economie, analist politic și economic, membru al Team Europe, Comisia Europeană, a evidențiat aspectele negative ale procesului de dezindustrializare în Uniunea Europeană. În timpul pandemiei de COVID-19, Uniunea a resimțit din plin criza microcipurilor. Le-am importat din Taiwan, Republica Coreea, Japonia și China. Dl. Puente Martin a vorbit și despre importanța dezvoltării unei infrastructuri feroviare și rutiere care să unească mai bine Europa de Vest cu Europa de Est. De asemenea, a enumerat cei patru piloni care stau la baza *Planului industrial al Pactului verde european* și cei șase piloni ai *Actului privind industria cu zero emisii nete*, reliefând câteva aspecte. Provocarea constă în transformarea unui sistem bazat în mare măsură pe energia din combustibili fosili într-o rețea de transport de energie verde, asigurându-ne, totodată, că cetățenii și experții nu sunt lăsați în urmă. Pentru a aborda aceste provocări, Comisia Europeană a adoptat în februarie 2023 Planul industrial al Pactului verde, care urmărește să sporească competitivitatea industriei europene cu zero emisii nete și să sprijine tranziția rapidă către neutralitatea climatică. În plus, Legea privind industria net-zero, propusă în martie 2023, încurajează fabricarea de tehnologii curate pentru tranziția către energie curată, cu accent pe șase piloni, dintre care se cuvine să menționăm îmbunătățirea condițiilor pentru investiții și încurajarea inovațiilor. Guvernele trebuie să simplifice procedurile administrative și să acorde mai multă atenție IMM-urilor, înlesnind în același timp o mai amplă cooperare între guvern și sectorul privat. În concluzie, dl. Carlos Puente Martin a precizat că producția bunurilor importante și complexe nu ar trebui să fie delegată unor țări terțe.

Eugenia Gușilov, director al Romania Energy Center (ROEC), a subliniat că raționamentul din spatele propunerilor legislative sus-menționate e fundamentat pe ideea că nu trebuie să înlocuim dependența de un actor terț (în acest caz, Federația Rusă) cu dependența de alt actor terț (și anume, China). În prezent, UE depinde de China, într-o proporție considerabilă, pentru materiile prime critice, vehiculele electrice, baterii, modulele solare fotovoltaice, elemente necesare în industria apărării și industria spațială, etc. Și, bineînțeles, orice dependență poate fi folosită împotriva noastră. Pentru a reduce aceste dependențe, UE și-a stabilit niște obiective ambițioase, de exemplu: cel puțin 40% din tehnologiile strategice cu zero emisii nete să fie produse în UE, extracția de materii prime critice în Uniune să ajungă la 10% din consumul anual până în 2030 și să atingă 20% până în 2040, etc. Dna Gușilov a menționat și planurile ambițioase pentru folosirea hidrogenului și a amintit că UE a facilitat înființarea unei alianțe europene pentru industria energiei solare.

Prof. dr. Constantin Ciupagea, fost șef de departament la Joint Research Center, Comisia Europeană, a vorbit despre importanța economiei circulare și a consolidării pieței interne a UE, fără a uita implicațiile sociale ale acestor schimbări și plasând aceste evoluții în contextul mai larg al conflictelor regionale (agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei și situația de securitate din Orientul Mijlociu). A subliniat că Uniunea Europeană este cel mai mare bloc comercial la nivel global și cel

mai mare producător de alimente și promotor al securității alimentare la nivel global. Tiparele de consum din regiune sunt bine echilibrate și mature. UE a făcut pași semnificativi în promovarea reciclării materiilor prime și a conceptului de „zero deșeurii”. Este, de asemenea, lider în tehnologiile de energie regenerabilă, industria auto și producția de produse de înaltă tehnologie. În plus, UE este încă o regiune de top în ceea ce privește inovarea și investițiile în cercetare și dezvoltare. Dl. Ciupagea a amintit că la baza UE s-a aflat dorința de a pune în comun resursele necesare industriei europene (la momentul acela, oțelul și cărbunile), sugerând că în viitor va fi necesară punerea în comun a materiilor prime critice. A afirmat că ar trebui să privim UE ca pe un centru cu mulți poli și că periferia Uniunii trebuie consolidată, cea mai mare oportunitate fiind oferită actualmente de Politica de coeziune a UE. A prezentat în oglindă planurile de acțiune privind economia circulară din anii 2015 și 2020, reliefând importanța consumului virtuos al resurselor spre a evita potențiale crize provocate de penuria de resurse. Din 2020, conceptul economiei circulare s-a concentrat pe stabilirea unui cadru de politică durabilă a produselor. Acest cadru își propune să îmbunătățească lanțurile valorice ale produselor cheie prin promovarea reducerii deșeurilor și a creării de mai multă valoare. Implementarea principiilor circularității este crucială nu numai pentru regiuni, orașe și persoane, ci și ca o condiție prealabilă pentru atingerea neutralității climatice. În plus, eforturi globale sunt depuse pentru a asigura adoptarea cu succes a practicilor de circularitate. Mai mult, sunt puse în aplicare mecanisme de monitorizare pentru a urmări progresul și eficacitatea acestor inițiative.

În timpul sesiunii de **comentarii, întrebări și răspunsuri**, participanții la dezbateri au abordat o serie de subiecte, printre care și costurile tranziției verzi pentru companiile românești, efectele situației de securitate din Gaza asupra obiectivelor verzi ale Uniunii Europene, federalizarea Uniunii Europene și autonomia strategică deschisă, respectiv Parteneriatele pentru tranziția energetică. Astfel, a fost menționat faptul că, din discuțiile purtate cu reprezentanții industriei – în cadrul Parteneriatelor pentru tranziție energetică dintre Guvern și sectorul economic din România – a reieșit clar interesul pentru accesarea resurselor financiare disponibile. Industriile consumatoare de energie și transporturile sunt în centrul atenției pentru procesul de decarbonizare. Actorii industriali sunt încurajați să utilizeze fondurile structurale disponibile, să mobilizeze fonduri de investiții și să angajeze resurse proprii pentru atingerea obiectivelor de neutralitate climatică.

Sinteza realizată de

Ioana-Elena Secu și Caroline Raluca Ghețu

Serviciul Studii Europene, Institutul European din România